

Вікторія Мацалковська
м. Чернівці

Науковий керівник: д.ф.н., проф. Єсипенко Н.Г.

ВИКОРИСТАННЯ CLIL ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

«CLIL стосується ситуацій, коли предмети або частини предметів викладаються іноземною мовою з подвійними цілями, а саме вивчення змісту предмету та одночасне вивчення іноземної мови» [2].

Анотація. Українська система освіти, незважаючи на реформи, що відбуваються, залишається дуже інертною. Впровадження сучасних інноваційних методик та технологій відбувається дуже повільно. Сучасним напрямом в реформуванні середньої освіти є перехід на викладання дисциплін англійською мовою, оскільки найважливіше завдання сучасного вчителя – допомогти учневі знаходити, аналізувати необхідну інформацію, включно й інформацію на іншій мові. Серед прогресивних методик інтегрованого вивчення англійської мови нами виділена методика предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL). Навчання за такою методикою сприяють формуванню ключових та предметних компетенцій учнів. CLIL не тільки дозволяє ефективно спілкуватися використовуючи іноземну мову у різних сферах життя і вдосконалює всі мовні навички. В статті наголошується, що англійська мова є мовою, яка в майбутньому може стати основним інструментом спілкування. Вміти користуватися мовою означає не лише володіти граматикою чи словником. CLIL на сьогодні є найкращим інструментом, на нашу думку, як досягти мети якомога більшої розмовної практики іноземною мовою, тому що однією з переваг CLIL є його оперативність, тобто учні відразу використовують те, що вивчають.

Ключові слова: двомовна освіта, методологічний підхід, методики предметно-мовного інтегрованого навчання, інформація.

***Summary.** The Ukrainian education system, despite the ongoing reforms, remains very inert. The introduction of modern innovative methods and technologies is very slow. The current direction in the reform of secondary education is the transition to teaching subjects in English, since the most important task of a modern teacher is to help the student find and analyze the necessary information, including information in another language. Among the progressive methods of integrated learning of the English language, we single out the method of content and language integrated learning (CLIL). Learning according to this method contributes to the formation of key and subject competencies of students. CLIL not only allows you to communicate effectively using a foreign language in various areas of life and improves all language skills. The article emphasizes that English is a language that may become the main communication tool in the future. Knowing how to use doesn't only mean understanding grammar or vocabulary. CLIL is currently the best tool, in our opinion, to achieve the goal of as much speaking practice as possible in a foreign language, because one of the advantages of CLIL is its responsiveness, namely, students immediately use what they learn.*

***Key words:** bi-lingual education, methodological approach, methods of integrated learning, information*

CLIL технологія розвиває критичне мислення, творчий потенціал, підвищує мотивацію учнів та їх самооцінку. Цей підхід не потребує додаткових годин навчання і може йти як частина загальної програми, тому дослідження використання CLIL технологій в процесі навчання англійської мови є **актуальною тематикою** для розгляду.

Метою статті є розкриття особливостей використання та висвітлення практичних питань запровадження технології CLIL у процесі навчання англійської мови в школі.

Серед прогресивних методик інтегрованого вивчення англійської мови та інших предметів, дослідники виділяють методики предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL). Дослідження свідчать, що навчання за такою методикою надають можливості для змістовної взаємодії та активного навчання, використання навичок спілкування та грамотності, формування предметних та мовних компетенцій.

CLIL – це сучасний метод навчання, який де-факто навчає дітей двома мовами одночасно неінвазивним способом. Доведено, що діти можуть вивчати більше однієї мови одночасно, і цей факт можна підтвердити використанням цього методу в школі, в основному, якщо батьки не володіють жодною іноземною мовою і тому не можуть почати вчити їх.

Вивчення іноземної мови для дітей має багато переваг, вони дуже гнучкі і можуть вивчати нову лексику дуже природним шляхом – під час навчання іншим справам. Незважаючи на те, що CLIL реалізовано у школах лише в останні десятиліття – навіть діти в ранньому віці можуть легко засвоїти його, тому що вони вивчають його так, як вони звикли, єдина відмінність полягає в тому, що вони використовують його в інших предметах, крім англійської мови [3, с. 237–254].

Цільова мова є засобом при засвоєнні навчального матеріалу, а не самоціллю. Підхід ґрунтується на контексті: предмет інтегрується на уроці мови, а мова на предметному уроці, мова інтегрується з іншою навчальною програмою. Предмети інтегруються між собою (зміст предметів, що вивчаються на рідній та іноземній мовах теж інтегруються між собою) за допомогою тем і завдань. У технології CLIL закладені потенційні можливості збільшення обсягу навчального часу на вивчення як іноземної мови, так і предмету.

У процесі впровадження такої технології перехід до вивчення дисциплін іноземною мовою повинен бути поступовим і поетапним, а на початковому етапі повинен використовуватися такий підхід, який, насамперед, дозволив би на практиці реалізовувати принцип «подвійного входження знань» (тобто забезпечував розвиток іншомовної комунікативної компетентності не тільки за рахунок вивчення мовних дисциплін, а й через мову навчання немовних дисциплін), але, в той же час, не вимагав би від учнів і вчителів повного «занурення» в іноземну мову [1].

Мета використання методу CLIL – забезпечити учням адекватне відпрацювання набутої навчальної програми, що покращить якість викладання та запам'ятовування змісту навчальної програми. Ми припускаємо, що впровадження методу CLIL на інші предмети покращить подальші навички спілкування іноземною мовою у випускників.

Існує тенденція, що CLIL використовують викладачі англійської мови, які викладають інші загальноосвітні предмети. Кажуть, що для того, щоб керувати викладанням цих предметів за методом CLIL, не потрібно мати високу освіту в галузі науки, географії, історії, суспільствознавства тощо. Проте ми вважаємо, що ці предмети мають викладати компетентні вчителі з кваліфікацією з певного предмета з знанням іноземної мови. Основна причина, чому вчителі англійської мови «примушені» викладати загальноосвітні предмети за методом CLIL, полягає в тому, що не вистачає вчителів загального профілю з хорошими мовними навичками англійської мови. Метою цієї концепції є збільшення кількості кваліфікованих викладачів іноземних мов. Виходячи з цієї концепції, застосування методу CLIL можна буде поширити на вчителів загальноосвітніх предметів, оскільки вони повинні будуть достатньо кваліфікованими, щоб викладати свої предмети двомовно.

У навчанні CLIL вчителі потребують знань з навчальної дисципліни, компетентних навичок цільової мови та вміння використовувати відповідну практичну педагогіку.

Технологія CLIL несе в собі дві основні ідеї, які можна вважати її методологічною основою, оскільки вони безпосередньо пов'язані з розвитком компетенцій учнів. Перша полягає у тому, що підхід фокусується на темі, й учні вивчають мову через зміст, тобто основою технології є предмет, а не мова.

Друга ідея полягає у тому, що, використовуючи теми, з якими учні знайомі, які нещодавно вивчалися рідною мовою, вони зможуть поповнити та узагальнити свої знання. Це знайомство в новому образі дозволяє їм звертати увагу на дрібниці, які вони раніше втрачали.

Вважаємо, що вивчення іноземних мов – це досить тривалий процес, під час якого учні повинні отримати величезну кількість інформації, а також вміти розуміти й говорити комунікативно. Ми можемо помітити деякі розбіжності під час впровадження іноземних мов у навчальний процес. Однією з найбільш очевидних проблем є те, що не забезпечується адекватне спостереження на різних етапах на різних рівнях школи [4].

Урок CLIL розглядає зміст і мову в однаковій мірі, і часто слідує чотириетапній структурі.

- Обробка тексту. Найкращі тексти – це тексти, які супроводжуються ілюстраціями, щоб учні могли уявити, що

вони читають. Працюючи з іноземною мовою, учні потребують структурних маркерів у текстах, щоб допомогти їм орієнтуватися у змісті. Ці маркери можуть бути лінгвістичними (заголовки, підзаголовки) та/або діаграматичними. Після визначення «основних знань» можна проаналізувати організацію тексту.

- Ідентифікація та організація знань. Тексти часто зображують схематично. Ці структури відомі як «ідейні рамки» або «діаграми мислення» і використовуються, щоб допомогти учням класифікувати ідеї та інформацію в тексті. Типи діаграм включають деревоподібні діаграми для класифікації, групи, ієрархії, блок-схеми та часові рамки для послідовного мислення, такі як інструкції та історична інформація, табличні діаграми з описом людей і місць, а також їх комбінації. Структура тексту використовується для полегшення навчання та створення заходів, які зосереджуються як на розвитку мови, так і на знаннях основного змісту.

- Ідентифікація мови. Очікується, що учні зможуть відтворити суть тексту своїми словами. Оскільки учням потрібно використовувати як просту, так і складнішу мову, немає оцінювання мови, але вчителів було б добре виділити корисну мову в тексті та класифікувати її відповідно до функцій. Учні можуть знадобитися мова порівняння та контрасту, розташування чи опис процесу, але також можуть знадобитися певні дискурсові маркери, фрази-прислівники чи фрази-прийменники. Також можна приділяти увагу колокаціям, напівфіксованим виразам і набору фраз, а також предметній та академічній лексиці.

- Завдання для учнів. Існує невелика різниця у типі завдання між уроком CLIL та уроком EFL, що базується на навичках. Необхідно передбачити різноманітні завдання з урахуванням мети навчання та стилів і переваг учнів. Рецептні вправи відносяться до жанру «читай/слухай і роби».

CLIL представляє найкращу структуру з точки зору двомовного підходу на основі змісту. Зрештою, можна стверджувати, що матеріали CLIL є предметом інших дисциплін, що викладачі CLIL добре знають як викладання мови, так і предмет змісту, що вивчення мови з іншої дисципліни та вивчення мови є одночасними процесами, і що Традиційні концепції мовного кабінету та вчителя мови без майбутнього, оскільки вони не відповідають моделі CLIL [5, с. 47-53].

Варто зауважити, що використання мови і засвоєння предмета відбувається природним шляхом в реальних життєвих ситуаціях інтегровано з усім процесом навчання.

Таким чином, всі предмети і мови підтримуються обопільно. Незважаючи на те, що в методиці CLIL вчитель-предметник повинен навчати учнів певного предмету іноземною мовою, систематичного навчання мови від учителя-предметника не потрібно: у фокусі навчання – предмет (знання предмета і навички), а також мова і методика навчання, що визначають форму навчання. Навчання, застосування мови, мислення нерозривно пов'язані між собою.

Оскільки знання і навички закріплюються, коли вони використовуються, то вчитель створює можливості для розвитку мови за допомогою завдань, заснованих на предметі, безпосередньо не акцентуючи увагу на навчанні мови.

Використовуючи методику спільного навчання, учні вчаться працювати разом, розвивають соціальні навички (наприклад, як запитати або запропонувати свою допомогу і т.д.), підвищується самооцінка, оскільки спільна робота виконується швидше і краще, виникають цікаві ідеї. В результаті спільного обговорення розширюється і закріплюється словниковий запас, розвивається креативне і критичне мислення, з'являється очевидна мета застосування нових знань мови.

Набуття успішності з навчальних дисциплін через CLIL також є перевагою в тому, що учні CLIL досягають кращих результатів у таких предметах, як математика та природознавство, ніж коли предмет викладається на звичайних навчально-виховних умовах, оскільки вчителі більше обізнані про проблеми в розумінні учнів. Учні, які навчаються CLIL, працюють краще, ніж ті, які не мають CLIL досвіду, особливо щодо навичок усного мовлення та письма, але їхнє просування в загальній успішності не впливає, і в той же час у учнів розвивається більш позитивне ставлення до вивчених мов та ідеї багатомовності. Дослідження довели, що такі предмети, як математика, можна краще зрозуміти, коли їх викладають іноземною мовою, завдяки зусиллям вчителя краще пояснити поняття, використовуючи для цього іноземну мову. CLIL також підсилює вивчення змісту за допомогою групової роботи, що також є життєво важливим для розвитку здатності вчитися, проявляти

ініціативу та зміцнювати впевненість, чого не досягається при використанні традиційних методів навчання мови. Як техніка CLIL також є новою для вчителів, які зараз мають можливість готуватися до її впровадження. Це також дає вчителям можливість покращити свій власний розвиток, спробувати нові речі та відкрити нові, більш творчі способи викладання мови, які приносять учням ще більшу користь. Завдяки CLIL досягається мета навчального змісту, але в той же час є значні паралельні переваги для учнів, як-от розвиток їхніх комунікативних здібностей, використовуючи іноземну мову, їх культурна обізнаність та розуміння різноманітних культур, крім їхньої власної. водночас вони стають все більш мотивованими та більш залученими до процесу навчання.

Отже, застосування методики CLIL дозволяє робити предмети більш захоплюючими і в подальшій перспективі підвищити успішність учнів як з англійської мови так і з інших дисциплін. Крім цього, подібна методика в значній мірі підвищує педагогічний, лінгвістичний та предметно-методичний рівень самого вчителя.

Література:

1. Сальник І. В. Підготовка англомовного вчителя: проблеми інтеграції фахового і мовного навчання. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія педагогічна. Вип. 24. К.-Под., 2018. С. 30-32
2. Marsh, D. (Ed.) (2002). *CLIL/EMILE-The European Dimension: Actions, Trends and Foresight Potential*. Strasbourg: European Commission.
3. Suwannoppharat, K., & Chinokul, S. (2015). Applying CLIL to English language teaching in Thailand: Issues and challenges. *LACLIL*, 8(2), 237–254.
4. Sylvén, L.K. (2004). *Teaching in English or English teaching? On the effects of content and language integrated learning on Swedish learners' incidental vocabulary acquisition*. Ph.D. dissertation, University of Gothenburg.
5. Tan, P. K. W. (2005). The Medium-of-Instruction Debate in Malaysia. *Language Problems & Language Planning*, 29, 1, pp. 47-66.